

contraure en aquests medis infectats l'odi a la Societat", diu el Dr. Mesnil en un cas semblant. Allí veïrem tifòdics ajaçats al mateix llit on dormien altres persones; malalts de pulmonia, dormint a terra, damunt d'una mala mantota; amb els tuberculosos, no cal dir-ho, ni la més petita mida profilàctica ni higiènica, ni el més remot isolament. En aquells encontorns, en aquell temps, la verola hi era endèmica; recordo haver visitat en un mateix pis nou variolosos atacats alhora i de set famílies diferents.

La brutícia, la immoralitat, les malures, és la única realitat d'aquells indrets. Tot fa pudor, els carrers, les escales, els pisos, les persones. Una pudor especial de cosa corrompuda i que va corrompent-se de dia en dia més; preveus que a l'endemà estarà augmentada i l'endemà encara més com un cos mort subjecte a la descomposició orgànica. Barcelona tota ella no és de grats perfums, els desaigües de les cases no van a parar molts d'ells als recs de les clavegueres, que demés no hi passa aigua sinó quan plou, sinó a les voreres; però en aquelles barriades les pudors és quintaessencien. Aquestes pudors són les que embaumen les botigues de queviures amb llur mercaderia exposada a l'esguard del públic, les tavernes-restaurants amb els plats del dia per mostra a la temptació del *gourmet*; com a complement, un eixam de mosques que ho nimba tot de negror.

Encara que no tant, feréstega és també la vida en la barriada de la Barcelona vella de la dreta de la Rambla, sobretot la que envolta la Plaça de Sant Agustí vell i el Mercat de Santa Caterina. Aquells carrers estrets, humits, foscos, aquelles cases rònegues, algunes encara amb l'escut d'armes a la porta, són un infernal hostatge per al poble obrer,—car els senyors n'han fugit per més escut senyorial que tinguessin a la porta—. També hi ha allí, com a única realitat, la brutícia i l'atapeïment. La població en excés densa, robant-se l'aire, robant-se el sol i la claror, robant-se l'espai indispensable per al més mínim moviment. Els carrers mal empedrats; tolls i fang per poc que ploïgui, pols si no plou massa sovint. Les clavegueres dolentes; la pudor també rebent amb tota cordialitat el vianant. La població és més ciutadana, més nostra, això li dona un altre caient i s'hi veu un esforç vers la netedat, que no té la del districte V, format gairebé d'immigrants.

La Via Laietana que podia sanear-ho una mica, i ara la saneja, donar-los un poc d'aire asolellat—molt poc, perquè, segons Juillerat, els beneficis d'un espai lliure ciutadà arriben fins a uns 25 a 100 metres com a màxim—, és estreta i amb les cases de gran alçada que s'hi van edificant, ja farà prou si n'arriba a tenir ella, de sol.

Els fets, i els fets en aquest cas són la malaltia i la mort, vénen a portar-hi el complement. Citem-ne una quant, no sigui dit que valent-nos de la literatura hem volgut esparverar el bon ciutadà.

La Junta del Foment i Millora de la Casa Obrera, en una enquesta, molt incompleta, trobà en el Districte V moltes cases amb una mortalitat del 100 per mil anual, varies del 150 per mil i alguna del 200 per mil. Cada any maten aquestes cases una cinquena part dels seus habitants; en cinc anys, si no es renovessin, els hauria liquidat tots; però és renoven, hi han empentes per a ocupar ell lloc del mort. Són aquelles cases malaltes de les quals en parla Guillerat; i afegeix que *gairebé mai una casa de grossa mortalitat és sola*. En la quasi totalitat de casos, les cases contigües a una casa compresa en els segon i tercer grup (classificació que correspon a mitjana i grossa mortalitat), són igualment colpides amb més o menys severitat; elles no estan gairebé mai indemnes". Les víctimes també saben venjar-se i esdevenir elles també victimaris; quan les coses es posen en un pla d'injustícia, una altra injustícia com a resposta és fatal.

El Dr. Raduà, Director de l'Institut Municipal de Demografia de Barcelona, en una comunicació al Primer Congrés Català del Treball a domicili, diu "que hi han carrers que donen els morts com si anessin a pacte. I el trist és que, si són molts els morts, fa feredat el nombre d'infants que fugen". Els carrers d'Amàlia, Arc del Teatre, Berenguer el Vell, Cadena, Carretes, Cera, Cid i Comte de l'Assalt sumen 388 cases i han donat 2,794 morts i d'ells 1,219 nens.

El Dr. Sayé, cap del Servei d'Assistència social dels Tuberculosos de Catalunya, en el seu opuscle *Profilaxis de la Tuberculosis*, (Barcelona, 1924), després de 176 visites domiciliàries efectuades pel "Servei" en malalts tuberculosos, diu: "Aquestes dades permeten construir les condicions socials i econòmiques de nostre medi obrer i pobre en la forma següent:: En la gran majoria de ca-